

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו שבת פרשת שמיני (פרה) תשע"ד לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון תשצ"ד

בסעודה שלישית

קיימת וכו'. והיינו שאפילו בזמן שאין בית המקדש קיים, ואין לנו פרה בפועל, מכל מקום 'שלך' קיימת, היינו התורה שנקרא על שמך, כמו שאמר הכתוב (מלאכי ג-כב) תורת משה עבדי, ועל ידי תורתך שיתעסקו בפרשה זו, יוטהרו ע"כ.

*

והנה ברש"י (שם) פירש, זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני, ואין לך רשות להרהר אחריה (עיין תנחומא ז' ע"ב. וכנראה שהכוונה דאין לפרש לאמור לבני ישראל, דהרי כתיב בהדיא אחר זה דבר אל בני ישראל, ועל כרחך דלאמור היינו להשטן והאומות. ויש להבין אריכות הלשון גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, הלא יודעים אנו פירושו של 'חוקה', שהיא גזירה בלי טעם. ונבאר גם כן הנגינה על כתוב זה, מונח מונח רביעי, קדמא ואזלא רביעי.

ונראה כי הנה המפרשים הקשו הא מבואר להלן ברש"י (יט-כב) בשם רבי משה הדרשן טעם לפרה אדומה, משל לבן שפחה שטינף פלטיץ של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל (תנחומא ח) ע"ש. וכן שאר כל פרטי המצוה מתאימים לכפרת חטא העגל כמבואר ברש"י שם, ואם כן למה קראה התורה חוקה. אמנם איתא במשנה (פרה א-א) רבי אליעזר אומר פרה

קרינו היום פרשת פרה אדומה, שמקדימין אותה לפרשת החודש, מפני שיש בה טהרתן של ישראל (ירושלמי מגילה ג-ה). ובשלחן ערוך (אור"ח סימן תרפ"ה-ו) כתוב דיש אומרים דקריאת פרשת פרה היא מדאורייתא. ובמגן אברהם שם כתב דלא ידענא היכא רמיזא ע"ש. ובאמת יש חשיבות רבה לקריאתה, וכמבואר בגמרא (תענית כו:) שאמר ה' לאברהם, בזמן שאין בית המקדש קיים כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהם לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל עונותיהם ע"ש. ובקריאת פרשה זו אנו מקיימין ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד-א). ולכן כתוב בספר בית אהרן דיש להאמין שקריאת פרשה זו מביאה טהרה לכל ישראל, שיוכל לקבל הארת החג המצות ע"ש. ובתפארת שלמה (לשבת הגדול) כתב דזהו פירוש הגמרא (שבועות טז.) שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית וכו', והיינו כי הלימוד בעניני קרבנות הוא מרוצה לפני הקב"ה כאלו הקריבום בפועל ממש במקום בית המקדש ע"ש.

ובעבודת ישראל (לפרשת פרה) כתוב, דזהו הרמז בתחלת הפרשה, וידבר ה' אל משה ואל אהרן, זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור (במדבר יט-א), דהיינו שיהיה זמן שדי באמירה לבד, כאשר אין בית המקדש קיים, וזהו אשר צוה ה' 'לאמור'. ודבר שפתינו עולה לרצון כאלו הקרבנות ובהזאת שלישי ושביעי, ועל ידי קריאתה נטהר טהרה רוחנית לכבוד הרגל הבא עלינו ע"כ. ובמאור ושמש (ר"פ חקת) כתב, דזהו שאמרו במדרש (במדבר יט-ו) אמר רבי יוסי ברבי חנינא, רמז שכל הפרות בטילות ושלך

ובספר שפתי חכמים (עמ"ס מגילה) כתב לפרש מה שנאמר בסעודתו של אותו רשע, בהראותו את עושר כבוד מלכותו (אסתר א-ד), דאיתא בגמרא (מגילה יא.) כשבת המלך, מאי כשבת, לאחר שנתיישרה דעתו [שמתחלה היה דואג שיצאו ישראל מתחת ידו כשנשלמו שבעים שנה לגלות בבל, ועכשיו נתיישרה דעתו], אמר בלשאצר מנה וטעה, אני מנינא ולא טעינא וכו'. כיון דחזא דמלו שבעין ולא איפרוק, אמר השתא ודאי תו לא מיפרק. אפיך ואייתי מניא דבי מקדשא ואשתמש בהון וכו', ולבש בגדי כהונה וכו' ע"ש. ואם כן אחשוורוש בסעודתו רצה להראות שלא ייגאלו עוד ישראל ולא יבנה עוד הבית המקדש, וישאר חסר מהיחוד 'כבוד מלכותו'. וזהו בהראותו את עושר 'כבוד מלכותו', שלא יוחזר עוד כבוד מלכותו למקומו, אלא ישראל ישארו תחת מלכותו, ולכן לבש גם הבגדי כהונה ע"כ. ויש להוסיף נופך דלכן הנגינה על 'בהראותו' הוא רביעי, כי בעת שחסר כבוד מלכותו ישארו מכנפי החיות רק ארבעה, ויחודא תתאה ישאר רק ארבע תיבות.

ובזה יש להמשיך מה שמצינו להלן, כאשר אמר המלך להמן, מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו, ויאמר המן בלבו למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני, ויאמר המן אל המלך איש אשר המלך חפץ ביקרו יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וגו' (אסתר ו-ו). דהנה המן רצה להשמיד להרוג ולאבד כל היהודים, בחושבו כי ה' עזב אותם, וממילא לא יבנה עוד המקדש, ויחסר מיחוד שמו יתברך שתי תיבות, וישאר רק ב'רוך ש'ם לעולם ועד, ר"ת לבו"ש. ועל כן אמר יביאו 'לבוש מלכות', שכאשר יגדל אותו המלך ויוכל לבצע זממו, אז ישאר ממלכות שמים רק תיבות לבו"ש ויחסר ממנו כבוד מלכותו. וזהו הלבוש אשר לבש בו המלך, שנתלבש בזה בעת סעודתו בהראותו את עושר 'כבוד מלכותו'. וזהו גם מה שאמר המלך לאסתר, מה שאלתך וינתן לך, ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש (שם ה-ו), וברש"י דבר שהוא באמצע ובחצי המלכות הוא בית המקדש, שהתחיל לבנותו בימי כורש, וחזר בו וצוה לבטל המלאכה, ואחשוורוש שעמד אחריו גם הוא ביטל המלאכה ע"כ. ובגמרא (מגילה טו:) עד חצי המלכות ולא דבר שחוצץ במלכות ע"כ. והיינו כי היחוד של מלכות שמים בזמן שאין בית המקדש קיים, יש בה דבר החוצץ, שחסרה באמצע 'כבוד מלכותו', ואינה בשלימותה, ורק עד חצי המלכות ותעש, שלא יבנה המקדש ויושלם כבוד מלכותו.

בת שתיים, וחכמים אומרים בת שלש או בת ארבע ע"ש. והרי אמרו במשנה (בכורות יט:) דפרה בת שתיים אינה ראויה להוליד ע"ש. ואם כן כיון דטעמה של פרה לקנח צואת העגל, ראויה היתה שתהיה הפרה בת שלש שראויה להוליד עגל, ולמה לרבי אליעזר הוי בת שתיים, (עיין דרשות חתם סופר ח"א רט.), אם כן זהו החוקה שיש בפרה אדומה שמכפרת על עון העגל, והפרה אדומה אינה ראויה להיות אמה של העגל.

אך יש לומר בזה עוד, ומתחלה נקדים מה דאיתא בגמרא (חגיגה יג:) דמאי טעמא גבי ישעיה הנביא כתיב (ישעיה ו-ב) שש כנפים לאחת, וגבי יחזקאל הנביא כתיב (יחזקאל א-ו) וארבע כנפים לאחת. ומשני כאן בזמן שבית המקדש קיים, כאן בזמן שאין בית המקדש קיים, כביכול שנתמעטו כנפי החיות ע"כ. והיינו שבימי ישעיה הנביא היה עדיין בית המקדש קיים, ואז היה להמלאכים שש כנפים, ובימי יחזקאל כבר נחרב הבית לזה כתיב שם רק ארבע כנפים, נמצא כי אחר חורבן הבית המקדש נחסרו ב' כנפים.

וכתב באוהב ישראל (פ' וישב ד"ה ויאמר) דאיתא בכתבי האריז"ל, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אינון שית תיבין נגד שית גדפין (עיין תיקוני זהר יג כז: ובזהר הק' ח"ג רפב.). נמצא בזמן הזה שחסר ב' גדפין כנ"ל, חסר גם כן שתי תיבות מברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואמר מורי הרה"ק מו"ה אלימלך זללה"ה ששני תיבות החסרים הם 'כבוד מלכותו', ולזה אנחנו מבקשים ומתפללים להשי"ת (בתפילת מוספין של יום טוב) גלה 'כבוד מלכותך' עלינו ע"כ דברי קדשו ע"כ. וכן כתב גם הגר"א בסוף ספרו שנות אליהו (על סדר זרעים).

ונראה דעל זה רימו הכתוב (שיר ה-ב) קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל וגו'. דאיתא בזוה"ק (ח"א יח:) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד היא יחודא עילאה, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד היא יחודא תתאה. ובשמע ישראל יש כ"ה אתון, ובברוך שם יש כ"ד אתון, וביחד הם עולים מ"ט אתון. אמנם בזמן שאין בית המקדש קיים, וחסר מיחודא תתאה 'כבוד מלכותו', אשר הם יו"ד אותיות, אם כן היחוד חסר ועולה רק ל"ט. ולכן דודי דופק פתחי לי אחותי, שראשי רק נמלא ט"ל, וחסר מיחודו יתברך שמו. ודודי שלח 'ידו' מן החור ומעי המו עליו (שם ה-ד), שיש חור בהיחוד שחסר ממנו מספר יו"ד, ודודי שלח ידו מן החור.

גם יש לומר דפליגי בסידור השש תיבין של ברוך שם על כנפי המלאכים, אם זהו כסדרן מלמעלה למטה, בשתים יכסה פניו הם ברוך שם, ובשתים יעופף הם כבוד מלכותו, ובשתים יכסה רגליו הם לעולם ועד. או דהשש תיבין מכוונים כסדר הקרא, בשתים יכסה פניו ברוך שם, ובשתים יכסה רגליו כבוד מלכותו, ובשתים יעופף לעולם ועד, והבן.

ונראה דעל זה אנו מתפללים (בתפלת ראש השנה) מלוך על כל העולם כולו בכבודך, כי מלוך נטריוקין כיבוד מלכותו לעולם ועד, אשר כעת בזמן הגלות אין היחוד בזה שלם, או שחסר כבוד מלכותו או שחסר לעולם ועד, ומבקשים מלוך על כל העולם כולו, שיוחזר הכל לתיקונו ויתמלא היחוד של ברוך שם, עם כיבוד מלכותו לעולם ועד.

*

ע כל פנים היוצא לנו מזה, דבחורבן בית המקדש תם עונך בת ציון נמחל במילואו גם החטא העגל, ומאז נתגלו רגלי המלאכים ואין צריכין לכנפים לכסותם שכבר נמחק החטא. ועיין במדרש (איכ"ר שם) תם עונך בת ציון, שבה נטלו ישראל איפוכי שלימה על עונותיהם ביום שחרב בית המקדש ע"כ. ומעתה גם אם נוכל להסביר ענין פרשה אדומה שהוא בא לכפר על עון העגל, מכל מקום אחר שחרב בית מקדשנו, שאנו ממשיכין להקריב אותה על ידי שיח שפתותינו, זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור, שיש מצוה באמירתה לקיים בזה ונשלמה פרים שפתינו, זה אינו מובן והוא חוק, דהא בחורבן הבית כבר נתכפרה החטא לגמרי, ונתמעטו כנפי החיות המכסות את רגליהן רגל עגל, משום שתם עונך בת ציון, ושפיר הוי זאת חוק.

ולכן דייק הכתוב זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמור, הן אמת כי עצם קיום המצוה אינה חוק, שהיא באה לכפר על עון העגל, אבל אחר שנחרב בית מקדשנו ונשאר לנו עוד מצוה לאמור, זאת היא כבר חקת התורה, שאין בה טעם, כי זה אינו לכפרת העגל, שכבר נטלו וקיבלו על זה עונשם ונתכפר החטא. ועל זה בא הרמז בהנגינה, מונח רביעי, הלא מעיקרא היו שש כנפים למלאכי מעלה, ובשתים יכסה רגליו רגל עגל, ונתמעטו כנפי החיות ונשאר מונח רק ארבע, שבחורבן הבית נתכפר עון העגל, ויכולים לגלות רגליהם. ואם כן לאיזה צורך יש מצוה באמירתה, ועל כרחך דהיא חוקה.

*

והנה באוהב ישראל (שם) אחר שהביא דברי רבו ששני תיבות החסרים הם 'כבוד מלכותו', כתב ואני אומר שהשני תיבות אשר הם חסרים הם 'לעולם ועד', דאיתא בגמרא (בבא בתרא עה:) עתידין הצדיקים שיקראו קדוש, כי השתא נקרא הקב"ה קדוש, ולעתיד יהיו נקראים כל הצדיקים בשם קדוש. ומקשה הגמרא האיך יהיה נקרא הקב"ה לעתיד. ומשני שהקב"ה יהיה נקרא לעתיד, קדוש לעולם ועד. וזה מרומז בהכתוב (בראשית לז-ג) הלא אחיך רועים בשכ"ם, רומז על זמן שיהיו בני ישראל בגלות, וחסר ב' גדיפין, ונשאר רק ד' תיבות ברוך שם כיבוד מלכותו, שהר"ת שלהם הוא בשכ"ם עדכה"ק.

והנה לא ביאר למה חולק על דעת רבו שהגדפין החסרים הם לעולם ועד. ובמקום אחר ביארנו (עיין שמן ראש ח"י פ' ואתחנן נד.) דלכאורה מר אמר חדא ומר אמר חדא, ושניהם דברי אלקים חיים, דזהו תלוי בפלוגתא בגמרא (חגיגה שם), דהנה בקרא איתא, שש כנפים לאחת, בשתים יכסה פניו, ובשתים יכסה רגליו, ובשתים יעופף. ופריך בגמרא אחר חורבן בית המקדש הי מינייהו אימעוט. אמר רב חננאל אמר רב אותן שאומרות בהן שירה, כתיב הכא (ישעיה שם) בשתים יעופף וקרא זה אל זה ואמר, וכתיב (משלי כג-ה) התעיף עיניך בו ואיננו. ורבנן אמרי אותן שמכסות בהן רגליהם שנאמר (יחזקאל א-ו) ורגליהם רגל ישרה וכו' ע"ש. וכתב במהרש"א דמאן דאמר דאימעוט אותן שאומרות בהן שירה, הוא מטעם דאימעוט השירה לפניו ית' בחורבן הבית. ולמאן דאמר דאימעוט אותן שמכסות רגליהן, יש לומר לפי המדרש (ילקוט יחזקאל סימן שלז) דבשתים יכסה רגליו לפי שהם ככף רגל עגל, שלא להזכיר עון העגל, אם כן בשעת החורבן שנוכר עון עגל שנאמר (שמות לב-לד) וביום פקדי ופקדתי וגו', לכך אימעוט אותן כנפים המכסים הרגלים ע"כ. ויש לומר דמאז והלאה נשארו הרגלים גלויין, כי בחורבן הבית תם עונך בת ציון (איכה ד-כב), שקולה שריפת בית אלקינו לכפר גם על עון העגל, ומאז אין בו קיטרוג בהזכרת עון העגל שכבר נתכפר. - והנה ברוך שם וכו' שהוא נגד השית גדיפין, בפשטות הוי כסדרן של קרא, ברוך שם הוא נגד בשתים יכסה פניו, כבוד מלכותו נגד בשתים יכסה רגליו, לעולם ועד נגד ובשתים יעופף. ואם כן לרב חננאל שנתמעטו אותן שאומרות שירה חסר לעולם ועד, ולרבנן דאמרי שנתמעטו אותן שמכסות בהן רגליהן חסר 'כבוד מלכותו' (ועיין עוד בזה בעבודת ישראל ליקוטים).

ע"כ. והוא פלא דעדיין הקושיא במקומה עומדת וכי בכדי חנטוהו וספדוהו. וביאר בחידושי הרי"מ (פ' וישלח) כי יש בתורה פשט רמו דרוש סוד, פרד"ס התורה, והם נגד הד' עולמות עשיה בריאה יצירה אצילות. וכמו כן ביעקב עצמו יש פרד"ס, פשט היינו הגוף והנפש כמו שהוא בעולם העשיה, ויש בו רוח שהוא הציור שבו וענינו הוא רמו והוא יצירה, ויש בו נשמה ועניני דרוש שהוא עולם הבריאה אשר לכבודי בראתי, וחיה על שם חיים. והן הלשונות שכתוב בתורה בבריאת האדם, ויעש, וייצר, ויברא, ויפח באפיו נשמת וכו'. וזהו שאמרו שכפי הפשט שלו מת יעקב, אבל ענינו של יעקב בדרוש וסוד שלו לא מת, וזהו שהשיבו מקרא אני 'דורש', שרוחו וכוחו לא מת ועדיין חי בכל איש מישראל.

וכתב עוד שם, דזהו הענין שמצינו וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו (בראשית ל-ד), ובמדרש (ב"ר עה-ב) איתא שלא יפה עשה, אמר לו הקב"ה לדרכו היה מהלך והיית משלח אצלו ואומר לו כה אמר עבדך יעקב ע"ש. ולעומת זה בזה"ק מפליג בשבח ענין זה ששלח והכניע עצמו מאד, והיא כענין שעיר המשתלח וכו' ע"ש. והיינו שעל פי סוד היה בזה ענין טוב שאין למעלה ממנו, והגם שעל פי עולם המדרש אינו טוב כל כך, גם יעקב אבינו ידע מזה, ואף על פי כן הכריע לשלוח שיתוקן במקום הנעלם עכדה"ק.

וכמו כן יש לומר לענינינו, בפשטותה של התורה הוי מצות פרה אדומה חוקה, וזאת חקת התורה וגו'. אבל בענין רמו דרוש וסוד שיש בתורה יש פירוש לכל נקודה ונקודה שנכלל במצוה זו. ולכן רבי משה 'הדרשן', ששורש תורתו הוא מעולם הדרוש, בזה מקרא אני 'דורש', ויש בה ביאור גם על מה שלא מובן בפשטותה. ומעתה בשלשה חלקי התורה של רמו דרוש סוד אין בזה חוק, אלא בחלק הרביעי של פשטות התורה היא חוקה, ועל כן בא הנגינה עליה 'רביעי', שהחוק הוא רק על פי פירוש הפשט שבתורה.

*

עוד יש להעיר בטעם רבי משה הדרשן דהיא באה לכפר על עון העגל, דמצינו במרה שנתן להם ה' מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, כדכתיב (שמות טו-כה) שם שם לו חוק ומשפט, וברש"י שבת ופרה אדומה ודינין (מכילתא, סנהדרין נה) ע"כ. והא עדיין לא חטאו בחטא העגל, ואין צריכין לכפרה, ולא יזוה צורך נתן להם מצוה זו שיתעסקו בה, בעוד שעדיין לא חטאו ואין צריכין לכפרה, ועל כרחך דיש בזה חוקה בלי טעם, ורק אלקים הבין דרכה.

ומעתה מה שהקריבו פרה אדומה מהקמת המשכן עד חורבן הבית, שעדיין לא נתכפרה חטא העגל במילואה, שפיר יש טעם לפרה אדומה, תבא אמה ותקנח צואת בנה, אבל מה שניתן להם מצוה זו עוד 'קודם' החטא, כאשר היו במרה קודם מתן תורה, וגם מה שיש מצוה באמירתה בזמן שנחרב הבית 'אחר' שנתכפר החטא, זהו חוקה בלי טעם. ולכן כאשר מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, אם כי יתכן ליתן טעם על הקרבתה משהוקם המשכן עד חורבן הבית, מכל מקום גזירה היא 'מלפני', מה שניתנה עוד במרה לפני החטא, ואין לך רשות להרהר 'אחריה', שיש מצוה באמירתה גם אחר שנתכפר החטא, זהו חוק בלא טעם. ועל כן באה הנגינה קדמא ואזלא, שחוקת התורה בלי טעם הוא במה שניתן לנו במרה קודם החטא, ונשאר לנו מצותה גם כאשר אזל החטא, דבר זה נשאר לנו לחוק.

*

ויש לומר עוד בזה, דאיתא בגמרא (תענית ה:) אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת, אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא, אמר ליה מקרא אני דורש שנאמר (ירמיה ל"ג) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה', ואל תחת ישראל, כי הנני מושיעך מרחוק, ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו, מה זרעו בחיים אף הוא בחיים

נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' אברהם פאלקאוויטש ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בנו הרחן געציל נ"ו למ"ט	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' חיים וויינבערגער ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בנו הרחן ישכר בער נ"ו למ"ט	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' אברהם שמואל סאמעט ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בתו למול טוב	מולא טבא וגדיא יאה ממיטב איחולינו וברכותינו נשגב כה לכבוד ידידנו הנחמד המופלג בתורה ויר"ש כליל המעלות וכשרון המעש החתן כמר אלקים געציל פאלקאוויטש נ"ו משב"ק אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א לרגל אירוסיו למול טוב ובשטו"מ יעזור הש"ת שהזיווג יעלה יפה יפה ושיזכה לבנות בית נאמן בישראל ע"ד ישראל סבא מתוך נחת והרחבת הדעת אכ"ר	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' עזיאל צבי ב"ץ ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בנו הרחן אפרים נ"ו למ"ט	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' אברהם פאלקאוויטש ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בתו למול טוב
נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' אביגדו בלומענפעלד ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו כרבים בנו לעול המצות למ"ט	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' דוד שטרייכער ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בהולדת בנו למול טוב	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' יוסף מרדכי שפיטצער ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בהולדת בנו למול טוב		נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' אהרן ווייסבערג ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בהולדת בנו למול טוב	נתגב ע"י ידינו מה"ר ר' לייב האפפמאן ה"ו לרגל השמחה השרויה כמענו בנישואי בתו למול טוב